

BOLALAR KIYIMLARINI BEZASHDA APLIKATSIYA VA KASHTACHILIKDAN FOYDALANISH

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АППЛИКАЦИИ И ВЫШИВКИ В УКРАШЕНИИ ДЕТСКОЙ ОДЕЖДЫ

THE USE OF APPLIQUÉ AND EMBROIDERY IN DECORATING CHILDREN'S CLOTHING

Rahmatova Nilufar Bahodirovna

Maxsus fan o'qituvchisi

Toshkent tuman 1-son texnikumi, O'zbekiston

Annotatsiya: *Ushbu maqolada bolalar kiyimlarini bezashda aplikatsiya va kashtachilik texnikalaridan foydalanishning ahamiyati ko'rib chiqiladi. Maqolada an'anaviy o'zbek kashtachilik naqshlari va zamonaviy aplikatsiya usullarining bolalar kiyimlariga qo'llanilishi, ularning estetik va tarbiyaviy jihatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, o'quvchilarda ijodiy qobiliyat va milliy san'atga qiziqishni shakllantirish yo'llari ko'rsatilgan. Tadqiqot maktab va texnikum o'quvchilari bilan olib borilgan amaliy mashg'ulotlar asosida tayyorlangan.*

Аннотация: *В данной статье рассматривается значение использования техник аппликации и вышивки при украшении детской одежды. Анализируется применение традиционных узбекских вышивальных орнаментов и современных методов аппликации в детской одежде, их эстетические и воспитательные аспекты. Также показаны пути формирования творческих способностей учащихся и интереса к национальному искусству. Исследование подготовлено на основе практических занятий, проведённых с учащимися школ и техникумов.*

Abstract: *This article examines the significance of using appliqué and embroidery techniques in decorating children's clothing. It analyzes the application of traditional Uzbek embroidery patterns and modern appliqué methods in children's garments, exploring their aesthetic and educational aspects. The article also outlines ways to foster students' creative abilities and interest in national art. The research is based on practical lessons conducted with school and technical college students.*

kalit so'zlar: *aplikatsiya, kashtachilik, bolalar kiyimi, bezak, milliy naqsh, ijodiy ta'lim, tikuv san'ati, texnikum, amaliy san'at, o'zbek an'analari.*

Ключевые слова: *аппликация, вышивка, детская одежда, украшение, национальный орнамент, творческое образование, швейное искусство, техникум, прикладное искусство, узбекские традиции.*

Keywords: *appliqué, embroidery, children's clothing, decoration, national pattern, creative education, sewing art, technical college, applied arts, Uzbek traditions.*

KIRISH

Bolalar kiyimlarini bezash san'ati qadimdan insoniyat madaniyatining ajralmas qismi bo'lib kelgan. Ayniqsa, O'zbekistonda kiyim-kechakni bezashda boy milliy an'analar mavjud bo'lib, ular asrlar davomida avloddan avlodga o'tib kelmoqda. Hozirgi kunda zamonaviy texnologiyalar rivojlanishi bilan birga, an'anaviy kashtachilik va aplikatsiya san'ati ham yangi imkoniyatlar kasb etmoqda. Bu ikki usul – aplikatsiya va kashtachilik – bolalar kiyimlarini bezashda nafaqat estetik, balki tarbiyaviy jihatdan ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Texnikum va maktab o'quvchilariga ushbu san'at turlarini o'rgatish orqali ularda milliy merosga hurmat, ijodiy fikrlash qobiliyati va qo'llarining mahorati shakllantiriladi. Ta'lim-tarbiya jarayonida amaliy san'atning o'rni beqiyos bo'lib, bu borada o'qituvchi zimmasiga katta mas'uliyat yuklanadi.

ASOSIY QISM

1. Aplikatsiya texnikasining mohiyati va turlari

Aplikatsiya (fransuzcha "application" – qo'llash, yopish) – bu bir necha qatlam mato, charm yoki qog'ozdan kesilgan shakllarni asosiy yuzaga mahkamlab, bezak hosil qilish usulidir. Bolalar kiyimlarida aplikatsiya juda keng qo'llaniladi, chunki u oddiy, ammo jozibali va rangli bezaklar yaratishga imkon beradi.

Aplikatsiyaning asosiy turlari quyidagilardan iborat: tekis aplikatsiya, hajmli aplikatsiya, kombinatsiyalashgan aplikatsiya va applike-kashtachilik. Tekis aplikatsiyada shakllar asosiy matoga tikib mahkamlanadi; hajmli aplikatsiyada esa ichiga paxta yoki sintepon qo'yib, uch o'lchamli tasvir yaratiladi. Kombinatsiyalashgan usulda turli xil materiallar – mato, charm, ip, munchoq va boshqalar – bir-biriga uyg'unlikda qo'llaniladi.

Bolalar kiyimlari uchun mo'ljallangan aplikatsiyalarda odatda bolalarga yaqin va tushunarli tasvirlar tanlanadi: hayvonlar, gullar, mevalar, ertak qahramonlari, transport vositalari va boshqa qiziqarli mavzular. Bu nafaqat kiyimning ko'rinishini yaxshilaydi, balki bolaning dunyoqarashini kengaytirishga ham xizmat qiladi.

2. O'zbek kashtachiligining tarixi va xususiyatlari

O'zbek kashtachiligi – bu milliy san'atimizning eng qadimiy va noyob shakllaridan biri. Arxeologik topilmalar va tarixiy manbalar ko'rsatishicha, O'rta Osiyoda kashtachilik miloddan avvalgi davrlarda ham mavjud bo'lgan. O'zbek kashtachiligida naqshlar, ranglar va tikim turlari hududdan hududga farq qiladi: Buxoro, Samarqand, Shahrisabz, Nurata, Toshkent – har birining o'ziga xos uslubi va naqsh tizimi mavjud.

Kashtachilikda asosiy tikim turlari qatoriga bosma, ilmok, zanjira, gulduzi, chizma va ko'zguli tikim kiradi. Bolalar kiyimlariga kashtachilik ishlatilganda odatda nisbatan oddiyroq, ammo chiroyli naqshlar tanlanadi. Rang kombinatsiyalarida yorqin, quvnoq ranglar – qizil, sariq, yashil, ko'k – ko'proq afzal ko'riladi, chunki ular bolaning kayfiyatini ko'taradi va kiyimni yanada jonli ko'rsatadi.

An'anaviy O'zbek kashtachiligida o'simlik naqshlari (islیمی), geometrik naqshlar va uzoq o'tmishdan meros bo'lib qolgan ramziy tasvirlar keng qo'llaniladi. Bu naqshlarning har birida

ma'lum ma'no va ramz mujassam: anor – ko'payish va farovonlik, lola – go'zallik va bahor, barglar – hayot va o'sish timsoli hisoblanadi.

3. Bolalar kiyimlarini bezashda aplikatsiya va kashtachilikni qo'llash metodikasi

Bolalar kiyimlarini bezashda aplikatsiya va kashtachilikni qo'llashda bir nechta muhim tamoyillarga rioya qilish zarur. Birinchidan, kiyim xavfsiz bo'lishi kerak: barcha bezak elementlari mustahkam mahkamlanishi, o'tkir burchaklarga ega bo'lmasligi va zaharli bo'yoqlardan foydalanilmasligi shart. Ikkinchidan, bezak kiyimning funkcionalligiga xalaqit bermasligi lozim: bola erkin harakat qila olishi, kiyinib-yechinishi qulay bo'lishi kerak.

Texnikum o'quvchilari bilan ishlashda quyidagi ketma-ketlikka rioya qilish maqsadga muvofiq: dastlab eskiz chizish va rang tanlash, so'ng materiallar tayyorlash, keyin esa bevosita bezak ishlash. O'quvchilarga dastlab sodda shakllardan boshlab, asta-sekin murakkab naqshlar va kombinatsiyalashgan texnikalarga o'tish tavsiya etiladi.

Amaliy mashg'ulotlar jarayonida o'qituvchi nafaqat texnik mahoratni, balki badiiy did va estetik sezgini ham rivojlantirishi zarur. Buning uchun namunali ishlar ko'rsatish, muzey va ko'rgazmalarga ekskursiyalar tashkil etish, milliy kashtachilik ustalarining asarlarini tahlil qilish katta foyda beradi.

4. Tarbiyaviy va psixologik ahamiyati

Aplikatsiya va kashtachilik bilan shug'ullanish o'quvchilarda bir qator muhim sifatlarni tarkib toptiradi. Sabr-toqat, diqqat-e'tibor, aniqlik va izchillik – bu sifatlarni kashtachilik darslarida tabiatli ravishda shakllanadi. Tadqiqotlar ko'rsatishicha, nozik motorika bilan bog'liq mashg'ulotlar bolalar va o'smirlarda kognitiv qobiliyatlarni rivojlantirishga, xotira va diqqatni kuchaytirishga yordam beradi.

Bundan tashqari, yaratilgan mahsulotdan qoniqish hissi o'quvchilarda ijobiy o'z-o'ziga baho va ishonch shakllantirishga xizmat qiladi. Jamoaviy loyihalarda ishlash esa hamkorlik, muloqot va mehnatga hurmat kabi ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradi. Milliy san'at turlarini o'rganish esa o'quvchilarda vatanparvarlik tuyg'usini kuchaytiradi va madaniy o'zlikni anglashga yordam beradi.

5. Amaliy tajriba: Toshkent tuman 1-son texnikumida olib borilgan ishlar

Toshkent tuman 1-son texnikumida olib borilgan amaliy mashg'ulotlar shuni ko'rsatdiki, o'quvchilar bolalar kiyimlarini bezash faniga katta qiziqish bilan yondashmoqdalar. O'quv yili davomida o'quvchilar turli texnikalarni o'zlashtirib, amaliy loyihalar yaratdilar. Jumladan, an'anaviy o'zbek naqshlari asosida kashtachilik bezaklari ishlab chiqildi, zamonaviy aplikatsiya usullari bilan bolalar liboslariga rang-barang bezaklar qo'shildi.

O'tkazilgan so'rovnomalar natijalariga ko'ra, o'quvchilarning 87 foizi ushbu darslarni qiziqarli va foydali deb baholadi. Ko'pchilik o'quvchilar milliy kashtachilik namunalari bilan ilhomlanganligi va ularni zamonaviy dizayn bilan uyg'unlashtirishga harakat qilganligini ta'kidladi. Bu esa an'anaviy san'at usullarining ta'lim jarayoniga integratsiya qilinishining ijobiy natijalar berishi mumkinligidan dalolat beradi.

XULOSA

Bolalar kiyimlarini bezashda aplikatsiya va kashtachilikdan foydalanish – bu nafaqat badiiy, balki tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lgan jarayondir. An'anaviy o'zbek kashtachiligining boy merosi va zamonaviy aplikatsiya texnikalarini birlashtirish orqali biz nafaqat estetik jihatdan chiroyli mahsulotlar yarata olamiz, balki yoshlarda milliy o'zlikni anglash, ijodiy qobiliyat va mehnat malakasini ham shakllantira olamiz.

Texnikum va maktab o'qituvchilari uchun bu yo'nalish bo'yicha metodologiyani yanada takomillashtirish, o'quv qo'llanmalari va namuna to'plamlarini yaratish muhim vazifalar hisoblanadi. Kelajakda an'anaviy san'atning ta'limdagi o'rnini kengaytirib, yangi avlodga bu nodir merosni yetkazish borasida izchil ish olib borish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.
2. Musayeva N.X. O'zbek xalq kashtachiligining badiiy xususiyatlari. – Toshkent: Fan, 2005. – 210 b.
3. Qodirov M.T. Milliy tikuv va kashtachilik san'ati. – Toshkent: O'qituvchi, 2010. – 188 b.
4. Nazarova D.R. Bolalar kiyimlariga bezak berish texnologiyalari. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2015. – 95 b.
5. Ахмедова З.С. Аппликация и вышивка в детской одежде: методическое пособие. – Ташкент: Укитувчи, 2012. – 120 с.
6. Azimova M. Traditional Uzbek Embroidery: Patterns and Techniques. – Tashkent: Shark, 2018. – 240 p.
7. O'zbekiston Respublikasi «Ta'lim to'g'risida»gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
8. Холматова Г.Б. Декоративно-прикладное искусство в системе профессионального образования. // Pedagogika. – 2019. – №3. – С. 45–52.